

ADÉLA

Výchozí situace

Pětadvacetiletá studentka vysoké školy Adéla žila od mala pouze ve slyšícím prostředí a byla integrována v běžné škole. Do světa slyšících se jí nepodařilo plně zařadit, protože zde neustále narážela na komunikační bariéry. Na vysoké škole se proto začala učit znakový jazyk a pokoušela se zapojit mezi neslyšící. Z jejich strany se však setkala s nezájmem a odmítáním. To vedlo k prohloubení pocitů osamělosti a smutku. Měla pocit, že se nemůže začlenit ani mezi slyšící, ani mezi neslyšící, a nevěděla, co má dělat dál. Do poradny přišla mladá žena s tím, že by chtěla lépe porozumět sama sobě. Hledala svou identitu – trápilo ji, že nikam nepatří, a přála si najít své místo ve společnosti.

Adélin příběh

Adéla byla od narození těžce nedoslýchavá (praktická hluchota). Sluchová vada se nikdy předtím v rodině neobjevila. Když byla v jednom roce věku stanovena diagnóza, dostala Adéla sluchadla a matka s ní začala pravidelně docházet na logopedii. Podle instrukcí logopedky s ní i doma formou hry trénovala výslovnost a odezírání. Matka měla zásluhu na tom, že se jazykově nadaná Adéla poměrně brzy naučila výborně odezírat a srozumitelně i gramaticky správně mluvit. Sluchová vada byla poznat pouze na specifickém zabarvení jejího hlasu.

Logopedka doporučila rodičům integraci do běžné mateřské školy. Adéla pak pokračovala v běžné základní škole, kde byla ve třídě se sníženým počtem žáků. Na prvním stupni probíhalo všechno celkem bez problémů, paní učitelka brala ohled na její komunikační potřeby. Patřila k nejlepším žákům ve třídě. Pokud ve škole nestačila něco pochytit, matka se to s ní doma doučila. Také s dětmi ve třídě dívka vycházela bez problémů, braly ji mezi sebe do svých her a měla jednu dobrou kamarádku, se kterou si hodně povídala.

Situace se změnila na druhém stupni. Učivo bylo náročnější, ve třídě se střídali učitelé. Někteří byli ochotni vycházet vstříc jejím komunikačním potřebám více, někteří méně, to však byla Adéla díky své inteligenci schopná zvládat. Její kamarádka však odešla na jinou školu a Adéla si stále více uvědomovala svou

odlišnost v kolektivu spolužáků a trápila se tím. Často neporozuměla, o čem se ostatní baví, a nedokázala se zapojovat do jejich diskuse. Unikalo jí, čemu se smějí, a občas odpověděla na něco úplně jiného, než na co se jí ptali, což vyvolávalo všeobecné veselí. Tak toho raději říkala co nejméně.

Začala se stranit skupinových akcí. Vadilo jí, když si spolužáci dělali legraci z jejích sluchadel. Nejvíce ji však zraňovalo to, že ji začali přehlížet a nebrali ji mezi sebe. Občas se ve třídě cítila jako vzduch. Chybu přičítala své sluchové vadě. Stále více se uzavírala do sebe a každou přestávku si četla. Učitelé dávali její čtenářství za příklad celé třídě, nikoho ale nenapadlo, že je to únik do světa, kde se cítí bezpečně. Ani rodiče netušili, jak je Adéla nešťastná. Integraci všichni považovali za zdařilou.

Na střední škole to bylo o něco lepší, nikdo se jí neposmíval, ale ani se s ní moc nebavil. Brali ji jako samotářku. Adéla si na internetu našla informace o neslyšících a nedoslýchavých lidech a o znakovém jazyce. Svět neslyšících ji lákal, a tak se rozhodla spojit s nimi svoje vysokoškolské studium. Přihlásila se na obor, kde studují i neslyšící vrstevníci. Před studiem na vysoké škole se Adéla nikdy nesetkala s jiným člověkem s těžkou sluchovou vadou, ani se znakovým jazykem.

Po několika semestrech již ovládala základy znakového jazyka. Nepodařilo se jí však navázat žádné užší kontakty s neslyšícími spolužáky. Buď se s ní vůbec nechtěli bavit, nebo jí dávali najevo, že mezi ně jako nedoslýchavá nepatří. Adéla hledala svoji identitu – řešila, že nepatří ani mezi slyšící, ani mezi neslyšící. Uvědomovala, že se jí nikdy nepodaří se mezi slyšící plně začlenit, a neslyšící jí také nemusí přijmout. Chtěla se seznámit s někým s podobnými zkušenostmi, ale nevěděla jak.

Otec byl pracovně vytížený a málokdy byl doma. Pak býval mrzutý, málo si s dcerou povídal a moc se nepřizpůsoboval jejím komunikačním potřebám. Vyčítal jí, když mu nerozuměla nebo něco špatně vyslovila. Ať se snažila sebevíc, nikdy se mu úplně nezavděčila, nebo měla aspoň takový pocit. Oba rodiče na ni měli vysoké nároky, snad si představovali, že se jí díky zvýšenému úsilí podaří překonat omezení vyplývající ze sluchové vady. Její nejvýraznější vzpomínka z dětství byla, jak s ní matka cvičila výslovnost a jak s ní chodila na logopedii. Přála si, aby ji rodiče přijímali takovou, jaká je, i s jejím handicapem.

Postup intervence

Komunikace během setkání v naší poradně probíhala v mluveném jazyce s podporou znaků. Adéla vnímala jako úlevu, že si může odpočinout od únavného odezírání. Věnovali jsme se několika oblastem. Jako nejdůležitější téma se „vynořil“ vztah s rodiči, kterým vyčítala jejich přístup k ní. Štvalo ji, že jí rodiče v dětství neumožnili kontakt s vrstevníky se sluchovým postižením. Nepoznali, že se v integraci necítila vždy dobře.

S Adélou jsme pracovali na přijetí zklamání z rodinné situace a možnosti odpuštění rodičům. Uvědomila si, že se pro ni snažili dělat maximum, ale protože neměli dostatek informací, nenapadlo je, že zvolená cesta pro ni nemusí být nejlepší. Porozuměla tak lépe jejich pohnutkám. Začala uvažovat o tom, že s rodiči toto téma, které bylo doposud tabu, otevře.

Dalším důležitým tématem byla Adéliná nenaplněná potřeba jistoty a důvěry. Nedůvěra rodičů v její schopnosti silně poznamenala, jak na sebe Adéla nahlížela.

Vyprávění o pocitech, které zažila v integraci, Adéle pomohlo vyrovnat se s negativními zážitky a porozumět tomu, co prožívala. Uvědomila si, že její pocity byly přirozené a že chyba nebyla v ní. Pomohlo jí to upevnit si identitu člověka se sluchovým postižením. Povíдали jsme si také o tom, proč může být těžké dostat se v dospělosti do komunity neslyšících.

S Adélou jsme se zaměřili na současnost, na to, jaké potřeby, plány a sny má teď. Zhodnotili jsme, že je dobré, že jí současná škola baví. Chtěla si také zlepšit český jazyk, navrhli jsme jí tedy najít si doučování nebo číst knihy. Doporučili jsme jí také rozvíjet její koníček: sport.

V případě Adély šlo o krátkodobou terapii, klientka dostala to, co potřebovala. Rozhodla se na sobě dále pracovat sama. Soustředila se na navázání kontaktů s vrstevníky se sluchovým postižením. Nabízely se různé možnosti. Mohla využít aktivit pro neslyšící i slyšící, např. různých kursů, nebo se mohla zapojit do pravidelných sportovních aktivit pro neslyšící a nedoslýchavé studenty, které organizuje její vysoká škola (např. turistický kurs, volejbal). Jde o dobrou příležitost se pravidelně potkávat s jinými studenty se sluchovým postižením i z jiných oborů.

Shrnutí

Adélin příběh je častý. Velké množství lidí s těžkou sluchovou vadou se v integraci v běžné škole setká aspoň s náznaky šikany nebo pokusy o ni. Vyrovnávají se tu s pocitem, že jsou jiní než ostatní.

Adélini rodiče se snažili, aby jejich dcera mohla žít „normální“ život mezi slyšícími lidmi. Možná si mysleli, že kontakty s jinými lidmi se sluchovou vadou by mohly začlenění Adély do majoritní společnosti ztížit. Adéle se však nepodařilo zapojit se plně mezi slyšící vrstevníky. V běžné škole sice neměla problémy s prospěchem, ale zažila šikanu. Silně si uvědomovala svou odlišnost a trápila se tím. Chtěla svoji situaci změnit, a proto se po maturitě přihlásila na školu, kde studovali i jiní neslyšící mladí lidé. Zklamalo ji, že ji mezi sebe nepřijali, i když se začala učit znakový jazyk. Zažívala pocit frustrace, protože se nemohla nikam zařadit, všude musela překonávat bariéry.

Rady a doporučení

- Myslete na to, že pokud se ve škole něco děje, dítě vám to samo nemusí říct. Může se za své potíže stydět, nechce vám přidělovat starosti nebo ho třeba ani nenapadne, že by to mohlo ve škole jít i jinak. Nemá totiž možnost srovnání. Problémům se šikanou lze nejlépe čelit informovaností pedagogů i spolužáků o komunikačních potřebách dítěte se sluchovou vadou a zajištěním co nejplynulejší komunikace (*více tipů pro podporu dítěte v integraci a k tomu, jak předcházet šikaně nebo jak s ní pracovat, najdete na str. 87 a 89*).
- Umožněte dítěti kontakty s neslyšícími a nedoslýchavými lidmi, a to už od dětství. Pak záleží už jen na dítěti, jestli bude chtít být v dospělosti více mezi slyšícími nebo neslyšícími lidmi – díky vám se bude moci vydat po obou cestách (*více informací o tom, jak navazovat v dospělosti vztahy s komunitou neslyšících, najdete na str. 85*).

